

HALLDÓR LAXNESS

De gelukkige krijgers

Vertaald uit het IJslands door
Marcel Otten

Met een nawoord van de vertaler

DE GEUS

Deze vertaling is mede mogelijk gemaakt dankzij een bijdrage van
Bókmenntasjóður / het IJslands Literatuurfonds te Reykjavik, IJsland

De vertaler ontving voor deze vertaling een werkbeurs van het
Nederlands Letterenfonds

Oorspronkelijke titel *Gerpla*, verschenen bij Forlagið Reykjavík
Oorspronkelijke tekst © Halldór Laxness, 1952
Published by agreement with Licht & Burr Literary Agency, Denmark
Nederlandse vertaling © Marcel Otten en De Geus bv, Breda 2011
Omslagontwerp Robert Nix i.s.m. Riesenkind
Omslagillustratie © Patrick Dieudonne/Robert Harding
World Imagery/Corbis
ISBN 978 90 445 1622 7
NUR 302

Niets uit deze uitgave mag verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt
worden door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke
wijze dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van
De Geus bv, Postbus 1878, 4801 BW Breda, Nederland.
Telefoon: 076 522 8151. Internet: www.degeus.nl.

Wilt u het gratis magazine *Geuzennieuws* met informatie over onze
nieuwe uitgaven ontvangen, ga dan naar www.degeus.nl en meld u aan.

EERSTE HOOFDSTUK

Van alle helden uit de Westfjorden zijn er twee het beroemdst geworden, namelijk de bloedbroeders Thorgeir Havarsson en Thormod Bessason. Het was te verwachten dat vele verhalen over hen de ronde deden in Diep waar ze opgroeiden en ook in de Gletsjerfjorden en op de Hoornstranden, want op al die plekken hebben ze roemrijke daden verricht. Het is nog niet zo lang geleden dat daar in het westen goed ingelichte mannen, en vrouwen met een goed geheugen verhalen over de twee kameraden konden vertellen die nooit zijn opgetekend, terwijl er toch vele voortreffelijke boeken over die twee uit de Westfjorden zijn geschreven. De meeste verhalen over die helden vinden wij zo bijzonder dat het vele slapeloze nachten loont om ons geheugen weer eens op te frissen. Daarom hebben we eerstens de verhalen over hun heldendaden uit vele boeken verzameld en het is onze plicht allereerst het werk te noemen dat de titel *De grote saga van de bloedbroeders* draagt. Verder zijn er in de IJslandse perkamenten handschriften vele interessante vertellingen te lezen die eeuwenlang in buitenlandse boekverzamelingen verborgen lagen en ten slotte zijn er de talrijke oude buitenlandse boeken die vooral voor de verdere loop van de geschiedenis belangrijk zijn met vele waarheidsgetrouwe en nauwgezette verhalen. Ten tweede hebben we vele inlichtingen gekregen van betrouwbare mensen die op de Hoornstranden woonden totdat het gewest ontvolkte en ook uit de Gletsjerfjorden in het westen waar de nederzettingen – terwijl we dit schrijven – noodgedwongen werden verlaten omdat het wrede landschap in die streek te veel vergt van het krachteloze volk van onze tijd. We hebben dus uit vele verborgen bronnen datgene over de bloedbroeders verzameld wat ons niet on-

waarschijnlijker voorkomt dan hetgeen uit de vroegere boeken algemeen bekend is en naar deze helden zullen we ons boek *De gelukkige krijgers* noemen. Maar we heten iedereen welkom, man of vrouw, die over een grotere kennis of een beter geheugen dan wij beschikt om wat hier in dit boek wordt opgetekend in een warer licht te brengen.

Sinds oudsher is het de gewoonte van geleerden om eerst de hoofdmannen te noemen die het voor het zeggen hadden op de plekken waar de gebeurtenissen plaatsvonden en wij zullen hun voorbeeld volgen, want op die manier valt beter te begrijpen hoe de voorvallen zich ontwikkelden waar in dit boek over wordt verhaald.

In die tijd heerste Thorgils Arason over de Westfjorden in het gedeelte van Breedfjord. Hij bezat een landgoed op Rookheuvel. Op jonge leeftijd had Thorgils gevaren en handelgedreven en het van armoede tot rijkdom gebracht. Hij vond de vrede winstgevender dan oorlogvoeren, en hij had zijn landgoed en de rang van hoofdman* met zilver gekocht. Hij bracht niet veel offers, hetgeen gebruikelijk is bij lieden die veel hebben gereisd en vele goden hebben leren kennen, maar toen het christendom in het land werd ingesteld, haalde hij twee kostbaarheden uit zijn kist: een mooi kruis met de gekroonde Christus, de vriend der kooplieden, en ook een beeltenis van de moeder Gods, want zij is de grote ster voor zeelieden.

Vermund Thorgrimsson heerste over de noordelijke Westfjorden, de Diepte van Ijsfjord, de Gletsjerfjorden en de Stranden en hij woonde in Waterfjord. Hij hing het oude geloof aan, was heiden en stamde van noordse hoofdmannen af; hij was rijk geworden doordat hij zijn pachters in levende have liet betalen

* Zie voor een verklaring van woorden met een asterisk de Aantekeningen op p. 401.

en hij had een voortreffelijke boterschuur. Hij boerde goed en had veel werkvolk; hij was wijs maar behoorlijk koppig, had vele vrouwen gehad en sommige tot zijn bijzit gemaakt. Sommigen kwamen van naburige boerderijen bij hem regelmatig op bezoek en ze zouden een voortreffelijke huwelijkspartij zijn geweest, maar de beste was de vrouw waar hij daadwerkelijk mee getrouwd was, Thorbjörg de Dikke, en over haar valt meer in andere boeken te lezen, maar des te minder in dit verhaal.

De geboorte van deze twee Westfjorders valt precies samen met het begin van de heerschappij van jarl* Hakon Sigurdsson in Noorwegen, en Thorgeir en Thormod waren jonge knaapjes in de Westfjorden toen de Deense koning na de val van Olaf Tryggvason Noorwegen in bezit nam.

Over Havar Kleppsson, de vader van de krijger Thorgeir, weet men slechts dat hij een kleine boerderij bij het Gletsjermoeras in het Smalle Fjord bij Diep bezat, gelegen op het land van de hoofdman van Waterfjord die een stukje verderop woonde. In het begin van de heerschappij van koning Olaf de Dikke werden weer Vikingtochten van de Noormannen op de Britse eilanden ondernomen, nadat ze een paar mensenlevens lang stil hadden gelegen. Niet dat dergelijke tochten in die tijd voor de meesten iets opleverden en het verhaal wil dat Havar na een van die rooftochten berooid in IJsland belandde. Samen met zijn kompanen, ook zonder woon- of verblijfplaats, zocht hij Vermund op en vroeg hem om raad. Vermund nam de mannen op, sommige werden zijn knechten en andere pachtboeren. Behalve boer Havar zelf kon niemand over zijn heldendaden tijdens de Vikingtochten berichten en iedereen zei dat hij zijn werk als boer minderwaardig achtte vergeleken bij de daden die van dappere, onverschrokken kerels zijn vereist en hij vond het eervoller mensen af te slachten dan vis te vangen. Het enige wapen dat hij bezat toen hij van zijn krijgstochten kwam was een knots. Havars vrouw heette Thorelf, die nauw

verwant was met Thorgils Arason uit Rookheuvel. Ze was wijs en flink en ze wist zo veel dat ze de meeste gedichten kon voordragen over de vroegere helden uit de noordelijke landen en de koningen die overal oorlog hadden gevoerd.

Boer Havar bleek al gauw een onruststoker voor zijn burens; hij knuppelde vee neer dat naar zijn land was afgedwaald en sneed kippen en ganzen de keel af als hij ze te pakken kreeg. Mensen die hem tegenspraken bedreigde hij met zijn knots. Om hun leven te redden maakten de meesten zich dan uit de voeten, maar velen zochten Vermund op om zich bij hem te beklagen. Als Havar buiten aan het werk was, luisterde zijn zoon Thorgeir thuis naar de gedichten van zijn moeder en onder haar beschermende vleugels zag hij alleen maar een wereld die voor helden iets betekent: gehelmde krijgers die hoog boven het volk uittorenen, die diensten verlenen aan nobele koningen, en misdadigers en tovenaars doden of een tweegevecht met huns gelijken aangaan. Hun roem bleef hetzelfde, of ze zegevierden of ze stierven. 's Avonds als de boer thuiskwam, vertelde hij zijn zoon dat hij het in Denemarken in zijn eentje tegen twaalf berserkers had opgenomen en nu eens had hij er drie geveld voor de anderen ervandoor gingen en dan weer moesten allen door zijn zwaard in het zand bijten, de ene keer zus, de andere keer zo, en hij beschreef ook hoe hij in het oosten in het Eilandgewest in een tweegevecht de berserker Soti had gedood, dat waren lange verhalen. Verder had boer Havar in Engeland in het leger van koning Adils uit Uppsala aan achttien grote veldslagen deelgenomen, dat was ook een lang verhaal. En al gauw leek het voor Thorgeir dat zijn vader op gelijke voet stond met de krijgers die in de verhalen van zijn moeder het hoogst stonden aangeschreven.

Over de handel en wandel van Havar Kleppsson met de mensen uit Diep wordt hier in dit boek niet geschreven. Het kwam zover dat hoofdman Vermund voor de mensen uit Diep

niet langer de schijn kon ophouden die klachten niet te horen. Hij besprak de zaak met Thorgils Arason en zei dat zijn aanhangers met hun kippen door zijn verwant met rust dienden te worden gelaten en hij verklaarde dat Havar een andere woonplaats moest worden toegewezen. 'Het is een ellende', zei hij, 'als iemand met lege handen van het oorlogvoeren terugkomt, zich in een vreedzaam gewest vestigt en de kippen van anderen afslacht als vervanging voor de roemrijke daden die hij in andere landen niet kon volbrengen.'

Thorgils Arason stond niet onwillig tegenover deze zaak, en hij zei dat hij Havar Kleppsson alleen maar kende van horen zeggen. 'En het is waarlijk een ramp', zo zei hij, 'dat zo'n verstandige vrouw als mijn nicht Thorelf zo'n slecht huwelijk is aangegaan.'

Thorgils vond het niet veilig zo'n verwant in zijn invloedsgebied van Breedfjord te hebben en op het volgende Alding* kocht hij van lui uit Borgfjord een klein stuk land, liet Havar daar een boerderij optrekken en vee aanschaffen. Diezelfde zomer verplaatste Havar Kleppsson zijn hebben en houden naar Borgfjord en sindsdien heet het daar Havarsplek, ten zuiden van de Havenberg.

Al gauw bleek dat de Borgfjorders niet zo blij waren met de komst van Havar Kleppsson. Borgfjord was een groot en bloeiend gewest en er woonden veel machtige lieden. Ze beraadslaagden met elkaar hoe je dergelijk minderwaardig volk, zulk uitschot dat uit andere landsdelen hierheen was gestuurd, weer weg kon jagen.

Nu moeten we vertellen dat noordelijk van de Havenberg bij Schelpenheuvel een man woonde die Jödur heette; hij was de zoon van Klæng. Over Jödur wordt verteld dat hij niet makkelijk iets over zijn kant liet gaan als er iets belangrijks in het gewest voorviel. Hij was tegenover velen weinig verdraagzaam, een goed krijger en hij betaalde zelden weergeld, maar hij

genoot de steun van belangrijke hoofdmannen. Hij had een kleine boerderij die weinig opleverde en men wist niet precies hoe hij aan zijn kostje kwam. Hij bezat een prachtige hengst.

Havar Kleppsson had weinig werkvolk en niet veel vee. Hij had een bruine knol die hij uit het westen had meegebracht; het paard voelde zich beter thuis op het erf en de huisweide dan in de bergen.

Op een goede dag in de herfst gebeurde het dat boer Jödur van Schelpenheuvel met zijn halfwassen zoon en een knecht op weg ging naar Akkernes om meel te kopen. Toen ze onderweg bij Havarsplek even uitrustten zwengelde Havar op zijn erf met de paardenratel, hetgeen een ontzettend kabaal maakte. De hengst galoppeerde ervandoor de bergen in en ze konden hem niet vangen. De knol van Havar lummelde met hangende lippen bij het muurtje van de huisweide, het was kennelijk allemaal te veel voor het beest.

Jödur zei: 'Haal die knol en bind mijn bepakking erop, ik moet in Akkernes mijn meel halen.'

Zijn zoon en knecht deden wat hij beval.

's Avonds reden ze met hun meel langs de weg van de boerderij van Havarsplek op weg naar Schelpenheuvel. Boer Havar stond buiten. Hij herkende meteen zijn paard onder de meelzakken van de lui van Schelpenheuvel. Hij haalde zijn knuppel tevoorschijn die hij van zijn krijgstochten had meegebracht en liep over de huisweide omlaag, de mannen tegemoet. Hij zei: 'Geef meteen dat paard terug! Wat een brutaliteit om zo openlijk zonder te vragen een boer z'n beesten af te pakken. Zulk soort grappen was ik niet gewend toen ik in de Westfjorden woonde.'

Jödur antwoordde: 'Ik heb gehoord dat jij vanwege misdaden en kippendiefstal uit de Westfjorden bent weggejaagd en het is een rare zaak dat nieuwkomers zoals jij in Borgfjord zich zo dik maken tegenover ons inheemsen.'

Daarop sneed Havar met zijn mes het toom van zijn paard door, scheidde het van de andere lastpaarden en mende het, beladen en al, naar zijn boerderij. Jödur beval zijn metgezellen hem achterna te gaan, zei dat hij dat aanmatigende gedrag van die vent die hier aan was komen waaien de kop in zou drukken, zo eentje die dacht zomaar het meel van de Borgfjorders te kunnen roven. Ze gingen er meteen vandoor, lieten de lastdieren achter en reden allen achter Havar aan. Jödur haalde met zijn bijl uit en gaf de boer een klap op zijn achterhoofd zodat hij struikelde en tegelijkertijd stak Grim, Jödurs zoon, een speer in zijn zij. Boer Havar viel voor zijn paard op de grond. Jödur Klængsson sprong van zijn paard en gaf de man op de grond met zijn bijl naar noords gebruik snel een paar klappen, zodat bloed en hersenen eruit spoten. Havar Kleppsson was allang uitgeschakeld toen Jödur Klængsson ophield met slaan.

Toen boer Jödur vond dat hij genoeg had gedaan, beval hij zijn knecht het paard van Havar te pakken en het opnieuw achter aan de laststoet vast te binden, want voor wakkere knapen stelt een doodslag niet veel voor als er geen buit te halen valt. 'En nu ga ik met mijn zoon de doodslag bekendmaken', zei hij.

Thorgeir Havarsson zat op het muurtje van de huisweide en hij had gezien hoe zijn vader werd doodgeslagen. Jödur Klængsson reed na gedane arbeid naar de jongen toe en zei: 'Ga naar huis, jongen, en vertel je moeder dat je vader nooit meer met de ratel naar de paarden van ons, Borgfjorders, zal zwengelen.'

Daarop reed Jödur Klængsson weg. Het liep tegen zonsondergang. De jongen stond op toen Jödur was weggereden, liep naar de plek waar zijn vader dwars over de weg lag en bekeek het lijk. Bloed en hersenen welden als brij uit de kapotte schedel en het hele gezicht was door de klappen onherkenbaar; een arm stuiptrekte nog in het schoudergewricht toen de man in de dood verslapte en dat was zijn laatste beweging. De jongen

verwonderde zich erover dat zijn vader zo makkelijk doodging, hij had toch in Denemarken met berserkers gevochten en in Engeland geroofd en geplunderd. De jongen was er altijd van overtuigd geweest dat zijn vader een van de grootste krijgers van de noordelijke landen was. Thorgeir Havarsson stond lang buiten voor hij aanstalten maakte om het zijn moeder te vertellen. Toen ging hij naar huis. Hij was toentertijd zeven jaar oud.